

Algirdas Julius Greimas

Pasaulinio garso lietuvis mokslininkas, Paryžiaus semiotikos mokyklos įkūrėjas, mitologas, kalbininkas, profesorius, LMA užsienio narys. Gimė 1917-03-09 Tuloje (Rusija). Mirė 1992-02-27 Paryžiuje, palaidotas Kaune, Petrašiūnų kapinėse.

Algirdas Julius Greimas gimė karo pabėgėlių šeimoje. Pasibaigus karui, nuo 1919 m. jis gyveno Kupiškyje, 1926–1927 m. lankė Kupiškio progimnaziją. 1927 m. tėvai persikėlė į Šiaulius, 1929–1931 m. mokėsi berniukų gimnazijoje, vėliau apsigyvenęs Marijampolėje, baigė Rygiškių Jono gimnaziją. 1934–1935 m. studijavo teisę Vytauto Didžiojo universitete. Didžiausią įspūdį „savo kultūra, retorika ir gesto elegancija“ jam darė VDU rektorius Mykolas Riomeris, profesoriai Levas Karsavinas, Vosylius Sezemanas, Vladas Jurgutis.

Gavęs Lietuvos švietimo ministerijos stipendiją, 1936–1939 m. studijavo Grenoblio (Prancūzija) universitete kalbotyrą. Jau po vienerių studijų metų A. J. Greimas gavo psichologijos, fonetikos ir Prancūzijos viduramžių studijų pažymėjimus, o 1939 m. birželio mėn. įgijo filologijos licenciatą.

1939 m. rudenį A. J. Greimas grįžo į Lietuvą atlikti karinės tarnybos ir baigė kariūnų aspirantų kursus. Nuo 1940 m. rudens jis dėstė prancūzų ir lietuvių kalbas Šiaulių mergaičių ir suaugusiųjų gimnazijose. Aktyviai įsitraukė į Šiaulių miesto teatro veiklą: vertė pjeses, konsultavo aktorius literatūros klausimais.

1941 m. birželio 14 d. kalbininko tėvai buvo suimti, atskirti ir išvežti į Sibiro lagerius. Jo tėvas po trijų mėnesių mirė tremtyje. Motina 1948 m. pusiau legaliai grįžo į Lietuvą, čia buvo kalinama ir galiausiai vėl grąžinta į Rusiją. Iš ten ji buvo paleista tik po Stalino mirties.

1942 m. A. J. Greimas persikėlė į Kauną ir įsidarbino bibliotekos ekspertu Kultūros ministerijos Vidaus reikalų skyriuje. Jis įsitraukė į Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos (LLKS) veiklą, rengė įvairias publikacijas laikraštyje „Laisvės kovotojas“, buvo vienas iš almanacho „Varpai“ leidimo iniciatorių. Būtent „Varpuose“ pasirodė pirmosios A. J. Greimo publikacijos: „Binkis – vėliauninkas“ ir „Cervantes ir jo Don Kichotas“.

Prasidėjus antrajai sovietinei okupacijai, A. J. Greimas 1944 m. išvyko į Prancūziją. 1947 m. pradėjo eiti tyrėjo slavisto pareigas Paryžiaus Mokslinių tyrimų centre, 1949 m. Sorbonos universitete apsigynė disertaciją „Mada 1830-aisiais“.

1950–1958 m. dėstė prancūzų kalbos istoriją Aleksandrijos (Egiptas) universitete ir prancūzų kalbą katalikiškame mergaičių pensionate, Aleksandrijoje susibūrę prancūzų intelektualai kas savaitę rinkdavosi diskusijoms apie marksizmą, humanitarinius mokslus, matematiką, poeziją, psichoanalizę, filosofiją.

1958–1962 m. A. J. Greimas dėstė prancūzų filologijos disciplinas Ankaros ir Stambulo (Turkija) universitetuose. 1960 m. jis kartu su bendraminčiais įkūrė Prancūzų kalbos tyrimų draugiją, pradėjusią lingvistikos atgimimą ir atsinaujinimą Prancūzijoje. Po poros metų A. J. Greimas buvo paskirtas Puatjė universiteto kalbotyros profesoriumi, o 1965 m. išrinktas Paryžiaus praktinės aukštųjų studijų mokyklos (vėliau – Aukštųjų visuomenės mokslų mokykla) Bendrosios semantikos studijų centro vadovu. Nuo 1965 m. Paryžiuje vadovavo semiolingvistinių tyrimų seminarui, kurio pagrindu susiformavo pasaulyje plačiai žinoma Greimo, arba Paryžiaus, semiotikos mokykla (*École de Paris*), išsiskyrusi savita semiotikos samprata, metodologija ir tikslais, plėtusi semiotikos mokslo tyrimų lauką.

1965–1968 m. A. J. Greimas užėmė Tarptautinės semiotikos asociacijos generalinio sekretoriaus pareigas, 1969–1971 m. vadovavo Tarptautiniam semiotikos ir lingvistikos centrui Urbine, Italijoje.

Profesorius A. J. Greimas žinomas ir kaip mitologas, senųjų tikėjimų tyrėjas. Mokslininkas tyrinėjo lietuvių mitologiją remdamasis jo paties įsteigtos Paryžiaus semiotikos mokyklos principais. Mitą jis laikė figūratyvine visuomenės ideologijos forma, pasakojimu, atsakančiu į esminius žmogaus būties klausimus.

Pagoniškoji lietuvių mitologija, profesoriaus manymu, sudarė ideologinį valstybės sutelktumo pamatą. Be jos būtų nesuprantamas Lietuvos valstybės plėtimasis į Rytus, nepaaiškinamas nei demografinė, nei ekonominė persvara. Priminęs, kad aprašant karinius lietuvių žygius įvairiuose šaltiniuose minimas jų vėliavų gausumas, Greimas žodį „vėliava“ sieja su „vėlių būriu, vėlių visuma“: „Turint galvoje, kad vėlių valdovas yra ir karo dievas, visai suprantama, kad kiekviena lietuvių gentis žygiuoja į karą su savo vėliava, su visais savo mirusiaisiais, semdamasi iš

jų jėgų ir drąsos.“ Apie lietuviško suverenumo problemą jis kalbėjo savo paskaitose Vilniaus universitete 1971 ir 1979 metais. Šios problemos kėlimas okupuotoje Lietuvoje prisidėjo prie tautinio atbudimo.

A. J. Greimas dalyvavo lietuvių emigrantų politinėje veikloje, nuolat rašė į išeivijos spaudą, o atkūrus nepriklausomybę, kiek galėdamas stengėsi atverti Lietuvą Vakarų kultūrai, aktyviai rėmė idėjų apykaitą ir tarptautinį mokslininkų bendradarbiavimą, į Lietuvą siųsdamas savo mokinius, o lietuvių akademikus kviesdamas į Prancūzijos universitetus. Jis taip pat siūlė ambicingus lietuvių kultūros ateities projektus, skatino ir konsultavo kultūros žurnalų leidybą, polemiskai rašė periodinėje spaudoje. 1990 m. profesorius A. J. Greimas buvo išrinktas LMA užsienio nariu.

Savo darbuose semiotinius metodus jis pritaikė kalbos ir istorijos, mito, pasakos, literatūros kūrinio analizei. Daugumą kalbinių ir semiotinių darbų A. J. Greimas parašė prancūziškai, prancūzų kalba išdėstė ir paties sukurtą bendrąją reikšmės teoriją. Mitologijos studijas ir eseistiką jis rašė ir lietuviškai. Mitologijai suteikęs aktualios struktūros statusą, tautinės atminties ieškojo dievų ir žmonių pasauliuose. Algirdas J. Greimas yra vienas iš šimto iškiliausių tūkstantmečio lietuvių, pažymėtų paminkle „Vienybės medis“ Vilniuje.

Lietuviškai išleistos šios A. J. Greimo knygos: „Apie dievus ir žmones“ (1979), „Semiotika“ (1989), „Tautos atminties beieškant“ (1990), „Iš arti ir iš toli“ (1991), „Gyvenimas ir galvojimas“ (1998), „Baimės ieškojimas“ (1999), „Apie netobulumą“ (2004), „Struktūrinė semantika“ (2005), „Lietuvių mitologijos studijos“ (2005).

A. J. Greimo semiotikos teorija plėtojama daugelyje pasaulio šalių. Pagerbiant profesoriaus atminimą 1992 m. Vilniaus universitete įkurtas A. J. Greimo semiotikos ir literatūros teorijos centras. 2017-uosius LR Seimas yra paskelbęs A. J. Greimo metais, o UNESCO 100-ąsias jo gimimo metines įtraukė į pasaulio kultūrai, švietimui, mokslui, istorinei atminčiai svarbių sukakčių sąrašą.

Parengė

LMA Organizacinio skyriaus vyriausioji specialistė

Valerija Paškauskienė

Naudoti šaltiniai:

LMA archyvas, asmens byla.

Nastopka, K. Semiotiko ištakos ir darbai: Algirdas Julius Greimas. Lietuvos kultūros tyrimai. [T.] 3, Asmenybės, lytys, bendruomenės. Vilnius, 2012, p. 48–56.

Nuotrauka ir <http://www.mab.lt/lt/naujienos/1801>